

Derived Meanings of the Verbs "Нести-Носить" In Russian Proverbs

Emre Kirli
Ardahan University, Faculty of Humanities and Letters
Department of Russian Language and Literature
E-mail: emrekirli@ardahan.edu.tr

Abstract

Turkish and Russian languages, which belong to separate language families in terms of origin, differ structurally. For this reason, it is often difficult for Turkish learners of Russian to comprehend Russian grammar rules and find contexts to apply these rules. Moreover, semantic memorization of many concepts in the process of learning Russian poses a major challenge for Turkish students, who do not have an actual verb of motion category and prefixes in their native language. To this end, the present study will focus on the verbs of motion “нести-носить”, derived through the use of prefixes, and will intend to evaluate them from formal and semantic aspects in the light of examples selected from Russian idioms and from the Turkish point of view.

Key Words: *Russian, Idioms, Нести-Носить, Verbs of Motion, Connotation*

DOI: 10.7176/JSTR/6-07-12

Rusça Deyimlerde Ön Ekli “Нести – Носить” Hareket Fiillerinin Yan Anlamları

Özet

Köken bakımından ayrı dil ailelerine mensup olan Türkçe ve Rusça, yapısal açıdan farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle, Rusça öğrenen Türk öğrenciler için Rusça dilbilgisi kurallarını anlamak ve de söz konusu kurallara uygulama sahası bulabilmek çoğu zaman oldukça zordur. Ana dillerinde ayrılmış bir hareket fiili kategorisi ve ön ek unsuru bulunmayan Türk öğrenciler, Rusça öğrenme süreçlerinde kuşkusuz çoğu kavramı zihinlerinde anlamsal olarak bir yere oturtamazlar. Bu bağlamda; çalışmamızda ön ek ile türetilmiş “нести-носить” hareket fiilleri odağa alınacak, Rusça deyimler arasından seçilmiş örnekler ışığında ve Türk bakış açısıyla biçimsel ve anlamsal açılarından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Rusça, Deyim, Нести-Носить, Hareket Fiilleri, Yan Anlam.*

Giriş

Türkçede fiil (eylem); Olumlu veya olumsuz olarak çekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile kişi kavramı veren kelime, eylemdir. [TDK] Türkçede fiiller; haber ve dilek kipi ekleriyle zaman kavramını ve nasıl yapıldığını, şahıs ekleri ile de eylemin kim tarafından gerçekleştiğini belirtirler ve iş, durum, oluş olmak üzere üç ana başlıkta incelenebilirler.

Rusçada fiil (eylem): konuşmanın bir parçası olarak bir eylemi ya da koşulu ifade eden; zaman, kişi, sayı (şimdiki/geniş zamanda tekillik-çoğulluk), cinsiyet (geçmiş zamanda), ortaç (sıfat fiil) ve transgresif (Baltık ve Slav dillerinde görülen özel bir fiil biçimidir. Tesadüfen ilerleyen veya takip eden bir eylemi ifade eder. Bir tür mastar veya ortaç olarak kabul edilir), eylemin bitmiş ve bitmemişliğine göre kümelere ayrılan bir cümle ögesidir. [OJEGOV]

Rusça fiil kategorilerinden biri hareket fiilleridir. Türkçede de buna karşılık gelen fiiller bulunmaktadır; fakat hareket fiillerinin olarak ayrı bir kümeye tabi tutulmadıkları görülmektedir. Hareket fiilleri; özel bir sözcük-semantik fiil grubu oluşturan eylemsel fiillerin çeşitlerinden biridir ve tür çiftleri oluşturmayan on sekiz çift fiil (bitmişlik ve bitmemişlik açısından) ile temsil edilir: “*бежать* (tek yönlü

eylem)–**бегать** (çok yönlü eylem)/koşmak; **брести** (tek yönlü eylem)–**бродить** (çok yönlü eylem)/dolaşmak, dolanmak; **везти** (tek yönlü eylem)–**возить** (çift yönlü eylem)/ herhangi bir taşıt ile (yük hayvanı da dâhil) taşımak, getirmek-götürmek; **вести** (tek yönlü eylem)–**водить** (çok yönlü eylem)/ (taşıt kullanılmadan)götürmek, yönlendirmek; **знять** (tek yönlü eylem) –**знять** (çok yönlü eylem)/kovmak, gütmek, **зняться** (tek yönlü eylem)–**зняться** (çok yönlü eylem)/ kovalamak, takip etmek; **ехать** (tek yönlü eylem)–**ездить** (çok yönlü eylem)/ (taşıt ile)gitmek-gelmek, **идти** (tek yönlü eylem)–**ходить** (çok yönlü eylem)/ (yaya olarak) gitmek-gelmek, **катить** (tek yönlü eylem)– **катать** (çok yönlü eylem)/ yuvarlamak, hızlıca hareket etmek; **катиться** (tek yönlü eylem)–**кататься** (çok yönlü eylem)/ yuvarlanmak, hızlıca hareket etmek; **лезть** (tek yönlü eylem)– **лазить** (çok yönlü eylem)/ tırmanmak; **лететь** (tek yönlü eylem)– **летать** (çok yönlü eylem)/ uçmak (uçta yetisi olan taşıtlar da dâhil), **нести** (tek yönlü eylem)– **носить** (çok yönlü eylem)/ taşımak, getirmek-götürmek, **нестишь** (tek yönlü eylem)– **носятъся** (çok yönlü eylem)/ öne doğru hızla hareket etmek, hızlıca koşmak; **плыть** (tek yönlü eylem)– **плавать** (çok yönlü eylem)/ yüzmek (yüzme yetisi olan taşıtlar da dâhil), **ползти** (tek yönlü eylem)– **ползать** (çok yönlü eylem)/ sürünmek, **тащить** (tek yönlü eylem)– **таскать** (çok yönlü eylem)/ sürüklemek, taşımak; **тащиться** (tek yönlü eylem)– **таскаться** (çok yönlü eylem)/ ayağını sürüyerek yürümek, (taşıt ile ya da yaya) yavaş gitmek-gelmek.” Bu fiiller, ön ek almadan bitmemiş fiil durumundadırlar. Her bir hareket fiili çifti; yapılan hareketin yönünü (tek yönlü- çok yönlü), eylemin sürekliliğini ya da tek seferliğine yapıldığını belirtir. Ön ek alan hareket fiilleri; eylemin, anlamsal olarak, tamamlanıp-tamamlanmama durumunu ve eylemin sürekliliği hususunu değiştirebilir, hatta eylemi gerçek anlamından uzaklaştırarak, gerçek anlamını kaybetmesini sağlayabilirler.

Türkçe sonndan eklemeli bir dil olduğu için fiil türetiminde ön ek ve son ek almamaktadır. Türkçede fiil türetiminde yapım eklerinden (isimden fiil yapma, fiilden fiil yapma ekleri vb.) faydalanılır. Fakat Rusçada, bunun tam tersine, fiil türetiminde ön ek, orta ek ve son ek kullanılmaktadır. Ön ek; bazı yabancı dillerde kökün önüne gelerek sözcüğe belirli bir anlam katan ektir. (TDK) Her bir ön ek, önüne geldiği her bir fiile farklı bir anlam katar. Hareket fiilleri ön ek aldıklarında, genellikle yapılan eylemin nasıl gerçekleştirildiği ön ek yardımıyla açıklanır: örneğin; **идти** – gitmek/gelmek, **войти**- bir yerin içerisine girmek gibi. Burada “**в/во-**” ön eki; gitmek/gelmek eyleminin, bir yerin içerisine doğru yapıldığını belirtmektedir. Fakat hareket fiilleri, bazen aldıkları ön ekler ile asıl anlamlarını kaybederek yan anlam kazanabilirler, bu durum özellikle deyim ve atasözlerinde göze çarpmaktadır.

“Нести-носить” Hareket Fiili İçeren Rusça Bazı Deyimlerin İncelenmesi:

1. **Носить воду рюкзком:** делать что-либо заведомо впустую, без результата.

- Birebir Türkçe çevirisi “*parmaklıkla su taşımak*”tır. Sonuç elde edilemeyecek, boş işlerle uğraşmak, boşuna uğraşmak anlamında kullanılır.
- Türkçe karşılığı “*havanda su dövmek*” olarak kabul edilebilir.
- Bu deyimde **носить** fiili ön ek almamıştır.

Нести fiili burada ön ek almamış ve gerçek anlamında kullanılmaktadır, yani hareket fiili özelliğini kaybetmemiştir.

2. **Какой ветер занес/каким ветром занесло:**

a. Birebir Türkçe çevirisi “*hangi rüzgâr getirdi? / hangi rüzgâr tarafından getirildi*”dir. Bir kişinin herhangi bir yerde, hangi şartlardan dolayı ortaya çıkması durumunu sorgularken kullanılır.

a. Türkçe karşılığı “*hangi rüzgâr attı?*” olarak kabul edilebilir.

b. **Носить** fiili **за-** ön eki alarak **заносят** fiilini oluşturmuştur. Ön ek alan hareket fiillerinin çoğu; ön eki aldıktan sonra bitmiş fiil (совершенный вид) grubuna dâhil olmalarına rağmen, **носить** kök fiili sürekli ve çok yönlü eylem anlamı taşımasından dolayı **заносят** fiili de türemiş ve bitmemiş fiil (несовершенный вид) özelliğine sahiptir. **Заносят** fiili aldığı **за-** ön ekinden dolayı “*birini ya da bir şeyi uzak bir yerden alıp getirmek/götürmek*” anlamını kazanmıştır.

c. **Нести** fiili **за-** ön eki alarak **занести** fiilini oluşturmuştur. **Занести** fiili kurala uygun şekilde, ön ek almasından dolayı türemiş ve bitmiş fiiller (совершенный вид) grubunda olup eylemin sürekliliği ve çok yönlülüğü sona ermiştir. **Занести** fiili aldığı **за-** ön ekinden dolayı “*birini ya da bir şeyi uzak bir yerden alıp getirmek/götürmek*” anlamını kazanmıştır.

За- ön ekinin **нести-носить** fiiline kattığı anlamdan dolayı biçimsel ve anlamsal olarak hareket fiili özelliğini korumaktadır.

3. **Возносить/вознести (превозносить) до небес:**

a. Birebir Türkçe çevirisi ve Türkçe karşılığı “*göklere çıkarmak*”tır. Birini ya bir şeyi aşırı derecede övmek anlamında kullanılır.

b. **Носить** fiili **воз-** ön eki alarak **возносить** fiilini oluşturmuştur. Ön ek alan hareket fiillerinin çoğu; ön eki aldıktan sonra bitmiş fiil (совершенный вид) grubuna dâhil olmalarına rağmen, **носить** kök fiili sürekli ve çok yönlü eylem anlamı taşımasından dolayı **возносить** fiili de türemiş ve bitmemiş fiil (несовершенный вид) özelliğine sahiptir. **Возносить** fiili aldığı **воз-** ön ekinden dolayı “*yukarıya doğru kaldırmak*” anlamını kazanmıştır.

c. **Нести** fiili **воз-** ön eki alarak **вознести** fiilini oluşturmuştur. **Вознести** fiili kurala uygun şekilde, ön ek almasından dolayı türemiş ve bitmiş fiiller (совершенный вид) grubunda olup eylemin sürekliliği ve çok yönlülüğü sona ermiştir. **Вознести** fiili aldığı **воз-** ön ekinden dolayı “*yukarıya doğru kaldırmak*” anlamını kazanmıştır.

Воз- ön eki genellikle edebi dilde ve şaka ya da ironi yaparken kullanılır. Bu nedenle **нести-носить** fiili, hareket fiili anlamını kaybetmiş ve yan anlam kazanmıştır.

4. **Выносить/вынести (нести) на своих (собственных) плечах:**

a. Birebir Türkçe çevirisi “(kendi) omuzlarında taşımak”tır. Herhangi bir kimsenin yardımı olmadan, bağımsız olarak bütün zorlukların üstesinden gelmek anlamında kullanılır.

b. Türkçe karşılığı “*sorumluluk almak, üstesinden/hakkından gelmek*” olarak kabul edilebilir.

c. **Носить** fiili **вы-** ön eki alarak **выносить** fiilini oluşturmuştur. Ön ek alan hareket fiillerinin çoğu; ön eki aldıktan sonra bitmiş fiil (совершенный вид) grubuna dâhil olmalarına rağmen, **носить** kök fiili sürekli ve çok yönlü eylem anlamı taşımasından dolayı **выносить** fiili de türemiş ve bitmemiş fiil (несовершенный вид) özelliğine sahiptir. **Выносить** fiili aldığı **вы-** ön ekinden dolayı “*bir şeye dayanmak, bir süre sabretmek*” anlamını kazanmıştır.

d. **Нести** fiili **вы-** ön eki alarak **вынести** fiilini oluşturmuştur. **Вынести** fiili kurala uygun şekilde, ön ek almasından dolayı türemiş ve bitmiş fiiller (совершенный вид) grubunda olup eylemin sürekliliği ve çok yönlülüğü sona ermiştir. **Вынести** fiili aldığı **вы-** ön ekinden dolayı “*bir şeye dayanmak, bir süre sabretmek*” anlamını kazanmıştır.

Вы- ön ekinin **нести-носить** fiiline kattığı anlamdan dolayı hareket fiili anlamını kaybetmiş ve yan anlam kazanmıştır.

5. **Выносить/вынести сор из избы:**

a. Birebir Türkçe karşılığı “*kulübeden çöp çıkarmak*”tır. Yakın insanların arasında yapılan kavgaları, tartışmaları ya da başkalarının bilmemesi gereken bir şeyi ifşa etmek anlamında kullanılır.

b. Türkçe karşılığı “*reklam etmek, ilan etmek, açığa vurmak, afişe etmek*” olarak kabul edilebilir.

c. **Носить** fiili **вы-** ön eki alarak **выносить** fiilini oluşturmuştur. Ön ek alan hareket fiillerinin çoğu; ön eki aldıktan sonra bitmiş fiil (совершенный вид) grubuna dâhil olmalarına rağmen, **носить** kök fiili sürekli ve çok yönlü eylem anlamı taşımasından dolayı **выносить** fiili de türemiş ve bitmemiş fiil (несовершенный вид) özelliğine sahiptir. **Выносить** fiili aldığı **вы-** ön ekinden dolayı “*bir şeyi taşıyarak bulunduğu yerden dışarı taşımak*” anlamını kazanmıştır.

d. **Нести** fiili **вы-** ön eki alarak **вынести** fiilini oluşturmuştur. **Вынести** fiili kurala uygun şekilde, ön ek almasından dolayı türemiş ve bitmiş fiiller (совершенный вид) grubunda olup eylemin sürekliliği ve çok yönlülüğü sona ermiştir. **Вынести** fiili aldığı **вы-** ön ekinden dolayı “*bir şeyi taşıyarak bulunduğu yerden dışarı taşımak, çıkarmak*” anlamını kazanmıştır.

Вы- ön ekinin **нести-носить** fiiline kattığı anlamdan dolayı biçimsel olarak hareket fiili olmasına rağmen, deyimde anlamsal olarak hareket fiili özelliğini yitirmiştir.

Sonuç

Çalışma içerisinde birincil olarak fiil kavramının tanımı yapılmış, daha sonra genel hatlarıyla hareket fiilleri ile ilgili bilgi verilmiştir. On yedi adet hareket fiili çifti Türkçe karşılıkları ve anlamsal farklılıklarıyla tanıtmaya çalışılmıştır. Konunun özünü oluşturan Rusça deyimlerde ön ekli “*нести*

носить” hareket fiilleri tarafımızca Türkçeye çevrilmiş, biçimsel ve anlamsal açıdan değerlendirilmelerinin yanı sıra söz konusu deyimler içerisinde edindikleri yan anlamlar açıklanmıştır. Çalışmaya konu edinilen, “*нести-носить*” hareket fiili içeren Rusça deyimler üzerinde yapılan bu çok yönlü analiz ile Türk öğrencilerin Rus dilini öğrenme süreçlerinin kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Bu sayede Rusça öğrenmek isteyen Türk öğrencilerin, farklı bir dil ailesine mensup olan Rusça dilbilgisini daha kolay edinebilmeleri sağlanmış ve deyimler üzerinden, öğrencilere hedef dilin somut olmayan kültürel mirası tanıtılmıştır.

Kaynakça

- Akademiya nauk SSSR İstitut russkogo yazıka, *Russkaya grammatika*, Cilt I, Nauka Moskova, 1980.
- Aksoy Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Cilt 2 Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, 2008.
- Dal Vladimir İ., *Poslovitsı russkogo naroda: Sbornik*, Cilt I, II. Baskı, Moskova, 1984.
- Ojegov S. İ., *Tolkoviy slovar Ojegova*, <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/39074>. Erişim Tarihi: 11.02.2020.
- TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 13.02.2020.
- Tikhonov Aleksandr N., *Slovoobrazovatelnyy slovar russkogo yazıka*, ACT, Moskova, 2014.
- Vinogradov V. V., *Russkiy yazık (Grammatičeskoye uçeniye o slove)*, pod red. G. A. Zolotovoy, 4. baskı, Moskova, Russkiy Yazık, 2001.